

mera dada ens condueix al segle XII, a un tal Bernat Bufalodre, cognom que no podem relacionar amb altra cosa que no sigui un sac de gemecs.

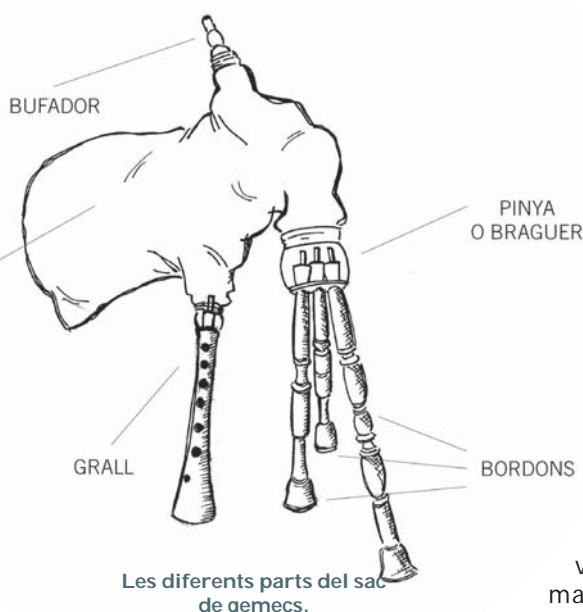
En aquesta època el sac gaudia d'uns certs privilegis socials, i fins i tot l'infant Joan, fill de Pere el Cerimoniós i d'Elionor de Sicília, l'hauria tocat, l'any 1354. Durant els segles XIV i XV les referències a la cornamusa són notablement abundants.

Al llarg dels segles, trobem diverses representacions dels instruments de música en l'escultura, la pintura, la imatgeria popular. En són un exemple els capitells d'algunes esglésies i catedrals o les típiques rajoles pintades dels diferents oficis tradicionals.

La nostra tradició oral també ens ha deixat algunes frases ben comunes i utilitzades, com ara "Estar de mala gaita" o "Semblar un sac de gemecs".

Amb l'arribada del segle XIX, de la industrialització, de nous corrents, tendències i ideals i, sobretot, de la fi del ruralisme, va començar la decadència que va acabar provocant la desaparició de l'instrument.

Probablement, les comarques del sud de Catalunya van ser les primeres que van veure extingir-se l'instrument. La manca de sonadors locals feia que, a mitjan segle XIX, s'haguessin de contractar sacaires penedesencs. Al nord del país el sac de gemecs va anar desapareixent gradu-



Les diferents parts del sac de gemecs.

alment amb l'establiment de l'actual cobla de sardanes.

Serà al Penedès i al Maresme on l'instrument es resistirà a desaparèixer, a causa de la simbiosi del sac de gemecs amb algunes danses o amb algunes festes.

Alguns dels seus sonadors, però, van viure fins als anys seixanta del segle XX. Amb la seva mort es va perdre la tradició de fer sonar l'instrument al Principat, i actualment no coneixem com el feien sonar ni les tècniques d'interpretació que utilitzaven.

Sabem, però, que tradicionalment un dels usos més habituals de les cornamuses era proporcionar música perquè la gent pogués dansar, il·lustrar musical-

ment la funció religiosa, animar el ball de plaça i orquestrar els balls o saraus sota sostre.

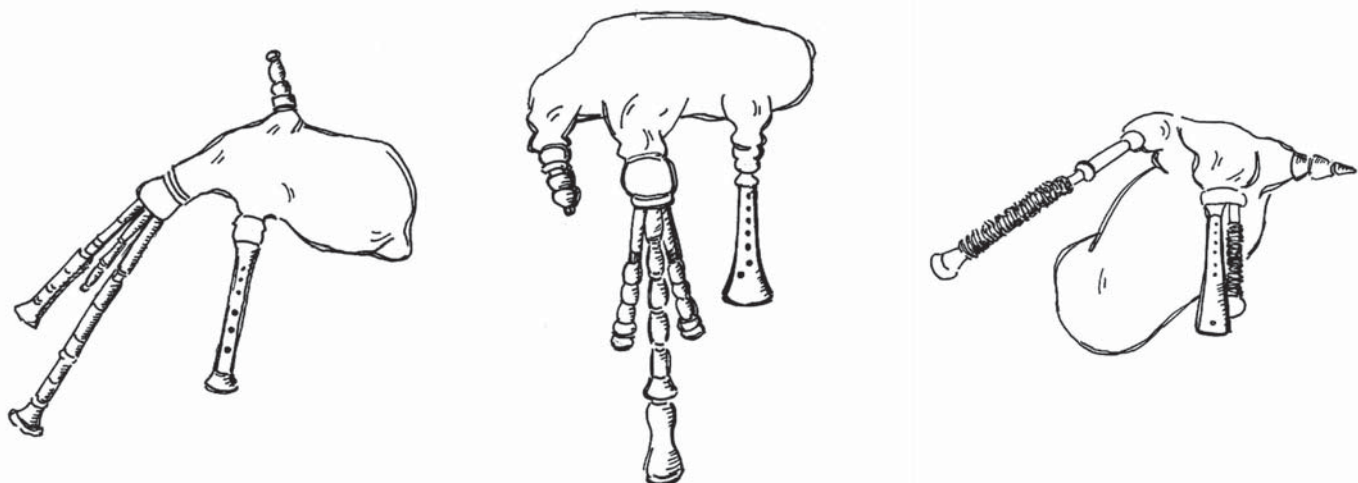
La formació més habitual era la cobla de tres quartans, anterior i precursora de la cobla de sardanes, que estava composta per tres músics que tocaven quatre instruments: la tarota, el sac de gemecs i el flabiol i el tamborí.

Quan els músics només eren dos, el flabiolaire i el cornamusaire, el grup rebia el nom de mitja cobla. En canvi, la cobla de ministrers acostumava a ser una cobla de tres quartans ampliada amb altres instruments de vent i percussió.

En la tercera dècada del segle XIX, els músics van començar a assajar l'ús d'altres instruments, com ara el cornetí, el figle i el fiscorn, que, amb a la reforma de Pep Ventura, acabarien portant a la constitució de la cobla en la seva formació actual: flabiol i tamborí, dos tibles, dues tenores, dues trompetes, un trombó, dos fiscorns i un contrabaix.

Aquesta aparició i l'ascens de les bandes de músics professionals encarregats de fer música de ball, van contribuir al declivi de les cornamuses.

Per sort, ara, i de mica en mica, el sac de gemecs es va recuperant i es va emprant en diferents formacions, fins i tot al nostre municipi hi ha algunes persones que el saben tocar (o, segons diuen, el saben fer bufar).



Les tres conamuses dels Països Catalans: el sac de gemecs, la xeremia i la gaita de bot. Fotos extretes dels quaderns Requextec publicats per la Generalitat com a eina d'aprenentatge a les escoles.